

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ „ K 2.
Posamezne številke h 10.
Odprte reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 7.

Ljubljana, dne 10. julija 1909.

II. leto.

Podporno društvo delavcev in delavk ljubljanske tobačne tovarne priredi poletno romanje po običajni navadi letos mesto na Brezje na Sv. Goro pri Gorici. Lahko si bo-
de vsak ogledal razne kraje, n. pr. Gorico in Kostanjevico. Čas in cena se natančno in pravočasno vsem naznanita.

Tobačno delavstvo v orga- nizacijo!

Časi so resni in tobačno delavstvo go-
tovo ne živi v izobilju. Tobačno delavstvo
se ima težko boriti za vsak najmanjši napre-
dek svojega položaja, in kar doseže, to se
zgodí z dolgotrajnimi prošnjami in trudom
organiziranega delavstva ter njegovih za-
stopnikov.

**Zakaj ne gre hitreje? Zakaj nima
tobačno delavstvo že zdavnaj boljše, seda-
njim delavskim razmeram odgovarjajoče
delavne pogoje?**

Odgovor je lahak: Res je, da se trudi en
del delavstva s pridnim in požrtvovalnim
organizatoričnim delom, da doseže kako
zboljšanje. **Toda večji del tobačnega delav-
stva stoji danes temu prizadevanju brez-
brižno nasproti.** Velik del tobačnega delav-
stva pusti organizirane tovarišice za sé de-
lati, uživa mirno sad, priboren ravno s po-
močjo organizacije, **brez da bi najmanje so-
delova o.**

Ni li to en prav nevreden položaj? Je-li
to enega delavca, ene delavke v današnjem
času vredno? **Ne!**

Torej **pridijte k nam** in delajte skupno z
nami. Pokažite z vašim pristopom k naši
zvezi, da ste tudi vi spoznali, kako potrebna
je organizacija, kako potrebna **skupna de-
lavnost.**

Pokažite **generalni direkciji**, da je vaše
prizadevanje po izboljšanju delavnih razmer
resno in odločno.

Pokažite **organiziranemu podjetništvu in
velekapitalu**, da vi vsako njegovo vmešava-
nje v naše delavske razmere odločno odkla-
njate.

Pokažite **neorganiziranemu delavstvu**
pot, po kateri mora v svojem lastnem inte-
resu hoditi, če hoče za svojo bodočnost, za
svojo družino skrbeti, pokažite to s tem, da
pristopite

»KRŠČANSKI TOBAČNI DELAVSKI ZVEZI«!

Krščanska tobačna delavska zveza av-
strijska je delavska organizacija, katera,
stoječa na stališču krščanskega svetovnega
pogleda, — v nasprotju z nekrščansko so-
cialno demokracijo — deluje za gospodarsko
in kulturno povzdigo delavstva.

**Pokažite z vašim pristopom, da ste
voljni z nami delati ter da želite napredka.**

»Kaj mogel bi storiti,
ker reven sem, ubog,
ko mogel malo odvrniti
težkih rev bi in nadlog!
K **celoti** krepki se pridruži,
k vojski **krščansko-socialni**,
um in srce daj, da služi
zvezi jaki in moralni!
Potem močan postaneš ti
in rod tvoj gledal — lepše dni! ...

Kako nakupujejo tobak.

Avstrijski listi so objavljali velezanimiv
članek, ki je jako značilen, ker si je pisatelj
sam ogledal, kako se nakupuje avstrijski to-
bak. Članek marsikaj pojasni, osobito glede
na vedno se ponavljajoče pritožbe delavk o
slabem tobaku.

Poslanec Walcher je opozoril v držav-
nem zboru na velevažno zadevo, ki se tiče
tobačnega monopola. Austerdamski tobačni
trgovci so z največjim zanimanjem sledili
kritiki o popolnoma napačnem načinu toba-
kovega nakupa. Gotovi gospodje so se bali,
da izgube svojo večletno dobro kupčijo, pri
kateri so brez truda lahko zaslužili milijone,
drugi so se pa smehljaje povpraševali, če so
se res našle v Avstriji osebe, ki so mogle
posvetiti v bajno temo tobakovega nakupa
za c. kr. avstrijski erar. Seveda navadnim

smrtnikom ne gre v glavo, da se je kaj takega moglo vršiti dolgo vrsto let na milijonsko erarjevo škodo.

Za Avstrijo nakupuje že desetletja tobak amsterdamska tvrdka Van der Braggen in sicer tobak z Jave, Sumatre in Bornea, iz katerega napravijo 70 odstotkov vseh tobačnih izdelkov. Tvrdka Van der Braggen je le mešetar. Sama nima tobaka in tudi ne tobačnih nasadov. Pač pa so imeli Van der Braggen pred dolgim časom veliko srečo, da so dobili stik z upravo avstrijske tobačne režije. Tvrdka je organizirala v Amsterdamu trgovino za nakup tobaka, lastnik sam je pa šel na potovanje. Že več let si trati na prijeten način čas, nihče ne zna kje in kako. Tvrdka njegova pa obstaja v Amsterdamu in sprejme vsako leto dvakrat najljubeznejše avstrijsko tobakovo nakupovalno komisijo, ki jo pogosté, ne da bi člani komisije kdaj videli tvrdkinega lastnika. Vso stvar preskrbi pooblaščenec tvrdke neki Schmidt.

Amsterdamski avstro-ogrski glavni konzul je Mažar baron M. ske pl. Magyar Csetve, ki mu ni mar, koliko milijonov izgubi avstrijski erar pri tobakovem nakupu. Njegovi uradniki ljubeznivo sprejmejo avstrijsko skupno komisijo in jo spremito v prijazno Van der Braggenovo hišo. Potem vabijo komisijne člane po vrsti ostale amsterdamske tobačne tvrdke. Komisija zapusti Amsterdam v zavesti, da je preživela nekaj prijetnih dni in da je izpoznala celo tobačno kupčijo.

Kako pa nakupijo tobak za avstrijski c. kr. tobačni erar? Priprosto. Dunajska režijska uprava določi, katere delavnike se mora nakupiti natančna množina gotovo vrste tobaka. Tvrdki Van der Braggen je to že več mesecev prej znano.

Tvrdkin zastopnik Schmidt to naznani gotovim tobačnim tvrdkam v Amsterdamu, ki tvorijo takozvan avstrijski tobačni ring, ki pošteno vara avstrijski erar. Ring povzroči na amsterdamski tobačni borzi avstrijske sejmne dneve, na katerih se prikaže najslabše vrste tobak za najvišje cene. Člani ringa si prej natančno porazdele, koliko bo dobavila posamezna tvrdka kakor tudi cene. V navzočnosti načelnika avstrijske nakupne komisije prevzame nato zastopnik tvrdke Van der Braggen tobak, ki je vedno več stotisočev manj vreden, kolikor plača zanj preljuba naša varčna tobačna režija. Schmidt je navzoč in sestavi o prodaji zapisnik, ki ga podpišejo člani nakupne komisije, ogrski generalni konzul in pa prokurist tvrdke Van der Braggen. Z dragoceno listino se nakupna komisija nato povrne na Dunaj.

Tako se ne bo smelo več postopati. Pred vsem naj se odstrani monopol tvrdke Van der Braggen. Saj Avstrija tobačnega monopola pač ni za to uvedla, da daruje inozem-

skim špekulantom milijone. Nepotrebna je nakupna komisija, ki se vedno menja. Kdor hoče nakupovati na trgu, ne sme prej prodajalcu povedati, kaj in koliko potrebuje. Nakupovati bi morali tobak izkušeni trgovci, a na to se ne more misliti. Avstrijske tobačne režije ne bo nikdar preveval trgovski duh, dasi bi ji prav nič ne škodoval. Zato bi bilo edino pametno, da bi se nakup tobaka razpisal. Tobalne nasadne družbe v Indiji, Manili, Braziliji in Kubi bi z veseljem ponudile vzorce in ponudbe. Država bi dobila naravnost prekmorske zveze.

Zahteve tobač. delavstva v proračunskem odseku.

V svoji seji dne 21. maja razpravljajal je proračunski odsek državnega zbora o poglavju t o b a k.

Poročevalec je bil državni poslanec G o s t i n č a r. Poročevalec državni poslanec Gostinčar obrazložil je temeljito delavske razmere tobačnega delavstva in izrazil njegove želje.

Izvajal je s.edeče:

1. Vpeljava 5turnega tedenskega dela, s celim prostim popoldnevom v soboto.

2. Razširitev poletnega dopusta: po petletni službeni dobi naj se dovoli tri dni dopusta, po desetletni službeni dobi pa en teden. Otročnicam naj bi se dovolil dopust od dveh tednov. Dosedanja navada, da se otročnicam pri dovolitvi dopusta odtegne poletni dopust, naj bi se odpravila.

3. Stanovanjsko vprašanje za tobačno delavstvo je akutno. Generalno ravnateljstvo naj bi posvetilo svojo popolno pozornost stanovanjskemu vprašanju ter tozadevno kolikor mogoče hitro storilo svoje korake. Želeti bi bilo, da se slavno ravnateljstvo pri tej akciji ozira osobito na informacije, podane ji od krščanske organizacije tobačnega delavstva.

4. Končna uravnavna delavskih pokojnin se mora dovesti do rešitve. Visoko c. kr. finančno ministrstvo naj to vprašanje ne le kolikor mogoče hitro reši, temveč naj se posebno ozira na zahteve sedanjega časa.

5. Vodstva tovarn naj se poverijo v to, da premeste starejše delavce in delavke k lažjemu delu.

6. Pri prihodnji uravnavi plač naj bi se oziralo na dninarje in paznike.

7. Za to zmožnim delavcem naj bi se omogočila mesta paznikov in delovodij.

8. C. kr. tobačna režija in finančno ministrstvo naj se ozira na zdravniško razmerje. Zdravniki v c. kr. tobačnih tovarnah naj bi bili kot c. kr. zdravniki definitivno na-

stavljeni ter njihov napredek s časovnim povišanjem zagotovljen.*)

9. Generalno ravnateljstvo in finančno ministrstvo naj se ozirala na po tobačnih organizacijah vposlane vloge.

Vposlane so se tri resolucije, in sicer:

1. Od državnega poslanca Hybeša, za devno prostega popoldneva ob sobotah.

2. Od državnega poslanca Gostinčarja za devno uravnavo vprašanja tobakarnarjev in poziv na vlado, da slednja v poročilu navedene želje preišče in odobri.

Za plenum državnega zbora predlaga budgetni odbor tri resolucije, in sicer:

1. Poziv na vlado, naj ona vse v poročilu navedene želje in zahteve prej ko mogoče preišče in izpolni.

2. Ena resolucija, tičoča tobakarnarjev in

3. ena resolucija, zadevajoča se prostega sobotnega popoldneva od 1. julija tega leta in skorajšnjo ustanovitev oskrbovališč za dojenčke v vseh tobačnih tovarnah.

Zadnja resolucija izhaja od socialnih demokratov in služi — kakor že njena vsebina kaže — v prvi vrsti v agitacijske namene. Saj to je pri socialnih demokratih povod glavna stvar.

Še nekaj o končni ureditvi pokojninskih prejemkov.

Minulo je že dve in pol leti, odkar so se podvrgli pokojninski prejemki tobačnega delavstva časni preureditvi. Po takratni preuredbi se je izpremenila pokojnina v toliko, v kolikor se je vsako službeno leto v pokojnino vračunalo. Preuredba sama ni bila morda kaka ugodnost za delavstvo, ampak le konec nekega čisto neopravičenega in nevzdržnega načina iz prejšnjih časov. Podvrstenje od deset do deset let, kakor je obstajalo v začetku leta 1907, se ni moglo več vzdržati, tukaj se je moralo nekaj storiti. Sklenilo se je podvrstenje od deset do deset let opustiti in vsako dokončano službeno leto vračunati. Tudi se je oni kot pokojnina izplačljivi znesek od 80 vinarjev zvišal na 1 krono. Da ta preuredba ni bila zadostna in da je bila pri tem razmerju, kateremu naj bi se nujno odpomoglo, le nekako odbitno plačilo, izprevideli so merodajni krogi sami ter so imenovali to uredbo izrecno provizorično.

*) Tej zahtevi se je deloma že ugodilo. Tovarniške zdravnike je prevzela tobačna režiža, tako da nimajo bolniške blagajne več nobenih zdravniških honorarjev za plačevati. (Op. ured.)

Sedaj je od veljavnosti te provizorične uredbe preteklo dve in pol leta in delavstvo še vedno čaka na končno preuredbo. Da mora ta končna preuredba biti zvezana z dokajšnjim izboljšanjem sedanjih razmer, je delavstvo v več svojih zahtevah jasno pokazalo, kakor tudi prosilo, da bi se ta zadeva kmału rešila. Opetovano so odposlanstva naše zveze pri merodajnih krogih povdarjala nujnost in prosila za skorajšnje izboljšanje.

Podalo se je vnovič — dne 4. junija — eno odposlanstvo k generalnemu ravnateljstvu v pokojninskih zadevah. Odposlanstvo je bilo sestavljeno sledeče: Otakring: Kleinert Roza, Ott Jožefina, Ma'eszky Ivana in Wasserböck Josip; Rennweg: Schreckmair Gusti in Philip Marija.

Imenom odposlanstva govorila je prva gospa Kleinert, katera je glavnemu ravnateljstvu obrazložila želje delavstva, posebno pa povdarjala potrebo hitre akcije. V enakem smislu govorili so tudi drugi člani odposlanstva.

Odgovor glavnega ravnateljstva je bil sledeč:

»Povem vam, da nisem čakal na pritisk delavstva, temveč sem v svoji štirimesečni delavnosti kot generalni ravnatelj delal brez pritiska delavstva.«

Na poziv, naj se določi gotov rok, odgovoril je glavni ravnatelj, da on tega ne more, ker ga sam ne ve; v slučaju, da ga on ve, ga vendar ne more imenovati, ker še nima odobrenja finančnega ministrstva.

»Če se določi gotov rok in bi ne dobil odobrenja finančnega ministrstva, bi se imenovalo zopet generalnega ravnatelja lažnjivca.«

H koncu ponovi generalni ravnatelj:

»Prosim, izkažite mi zaupanje in Vi boste zadovoljni.«

Po izjavi generalnega ravnatelja se sme upati, da bo stvar v doglednem času rešena. Mi mu izkažemo zaprošeno zaupanje ter pričakujemo, da stopi v doglednem času uredba v veljavo in v resnici zadovolji želje delavstva.

Izjava generalnega ravnatelja, »da bi se ga imenovalo kot lažnjivca«, izvira iz sprejema socialno-demokratskega odposlanstva in tega, kar so »sodrugji« takrat vse v tovarnah pripovedovali.

Delavske razmere v c. kr. tobačnih tovarnah Sacco in Rovinju.

Kako velik je vendar razloček med resničnimi delavskimi razmerami v tobačnih tovarnah in letnimi poročili generalnega ravnateljstva! Če se slednja čita, se misli, da

so razmere v tobačnih tovarnah še vendar nekaj boljše, kot kje drugje. Če se pa potem vidi resnico, kako se n. pr. postopa z delavstvom v zgoraj imenovanih tovarnah, potem se šele učimo pravilno ceniti poročila generalnega ravnateljstva.

Razmere v italijanskih tobačnih tovarnah so tako »krasne« (?) , da se ne ve, komu naj se naloži krivda. Je-li generalnemu ravnateljstvu znano, kako svojevoljno tam doli postopa predstojništvo z delavstvom? Ali morda generalno ravnateljstvo nič ne ve o tem? Dejstvo je vsekakor, da so opozarjali obrtni nadzorniki že večkrat na pomanjkljivosti, do sedaj vendar brezuspešno. Dolžnost generalnega ravnateljstva je bila, stvar temeljito preiskati in odpomoči; a ono tega ni storilo!

Zato hočemo navesti nekaj slučajev, kateri kažejo, kako škandalozne in naravnost protipostavne razmere tamkaj vladajo; nikakor pa ne bomo rabili ostrih besed, katere bi bile v ožgled takih razmer prav na mestu. Predstavitev razmer je že samo na sebi dovolj razdražljivo.

Vzemimo za enkrat tobačno tovarno Sacco.

Ali ni n. pr. nezaslišno, če se, ako predvka ni prišla na delo, tudi zavijalko domov pošlje? Kako pride zavijalka k temu, da se jo na ta način pripravi ob zaslužek? Ali nadzorstvo ne zna delavk tako razdeiti, da bi imele vse opravilo?

Za dela po skladiščih se sprejmejo delavke začasno in po končanem delu odslove. Pri potrebi delavnih moči po oddelkih, sprejmejo se nove delavke, akoravno so se ob istem času po skladiščih zaposlene delavke odslovile.

Delavke v tovarno se sprejmejo začasno, morajo do 4 let ostati nedefinitivne, med tem, ko druge delavke, katere so bile komaj sprejete v tovarno, takoj definitivne postanejo; zato se ob istem času starejše, že več let nestalno zaposlene delavke odslovi. Tako se spoštujejo predpisi!

Skraino neugodne so plačilne razmere. Ne glede na to, da so v Sacco itak nizke plače. Tako na primer je dobila pripravljalnica »zvišanje plače« od 20 do 25 vin. na teden! Prejemalke se tudi pritožujejo radi premajhne plače v primeri z drugimi tovarnami. Spomenica, katero so hotele podati vodstvu tovarne, se niti sprejela ni.

Tobačni mlinarji imajo tedenske plače 16 K. V 10. letih je od 14 delavcev umrlo 13. Povprečna službena doba tobačnega mlinarja znaša 15 let; več kot 20 let ne more nobeden tobačni mlinar delati. Pri vsemu slabemu delu ljudje niti

varnostnega oblačila ne dobijo; dobijo le eno bluzo, za hlače pa zaman prosijo.

Skladščini delavci imajo tedensko plačo, a vsak dan morata dva delavca delati na račun. Za zavoj dobijo 20 vin.; zaslužijo lahko na dan do 5 K. Zavoji, katere izgotavljajo za odpošiljanje v druge tovarne, ležijo po štiri mesece tamkaj. Še po par mesecih se jih preišče. Ker se jih mnogo pokvari in ker se pokvarjeni odtegnejo, so ljudje pri zaslužku oškodovani. Ljudje se pritožujejo tudi čez uradnika, kateri jih večkrat prav po nepotrebnem ščiplje.

Vlačilni delavci so v računu; njihovo delo se je zvišalo od 320.000 na 420.000 na dan, brez da bi pri tem kaj več zaslužili. Nasprotno! Od te, na njih odpadle plačilne vsote se morata sedaj dva delavca več plačevati, tako, da delavci v kljub večjemu delu manj zaslužijo.

Šest delavk v zavijalnici mora od svoje plače, vsak teden 6 K, plačevati za zaznamovalke, katere morajo biti itak od tovarne plačane.

Delo v diri se je znatno zvišalo. Da se zahtevam zadosti, so si morali delavci za en dan v tednu najeti enega delavca in ga sami plačati.

Tudi drugače se ljudi velikokrat pri zaslužku oškoduje. Če na primer ena delavka naredi mesto 700 samo 300 cigaret, se teh 300 ne prevzame; delavka torej v dotičnem tednu izgubi za te plačilo.

Kako pa izgleda s pritožbeno pravico delavstva?

Če slučajno pride pregledovalni komisar, se akordni delavci predstavijo v dnevno plačo. Pritožbe se zastopniku generalnega ravnateljstva ne morejo predložiti, ker nihče ne vé, kdo je tu in kdaj kdo pride. Enkrat je rekel ravnatelj: »Gospod nima časa, da bi delavce sprejel!« Ko se je delavce res enkrat pelalo pred pregledovalnega komisarja, predstavljal je ravnatelj tolmачa zato, ker zastopnik ni znal laško, delavci pa niso nemško zastopili. Lahko si mislimo, kako se je tukaj govorilo.

V boju proti pelagri poroča generalno ravnateljstvo za leto 1906:

»Poleg odredb za nabavo najboljše koruzne moke skrbelo se je tudi zato, da se je tobačnim delavcem dal v jedilnici na razpolago vedno le kruh prve vrste.«

V čim obstojajo te odredbe in kakšne prednosti imajo delavci od njih?

Veletrgovec Franc Costa v Roveretu sklenil je pred štirim leti pogodbo s tovarno, da bo oddajal delavcem le dobro koruzno moko. Delavci dobili so vsako soboto v tovarni nakaznico, s katero so si lahko preskrbeli to moko. Moka se je dobila le v zavojih po 5 kg, manj je ni dobil nikdo. Take množine pa delavci niso mogli kupovati ter

tako od te prednosti ni imel nihče koristi. Trgovina trajala je le šest mesecev. Moka ni bila niti boljša, niti cenejša kot pri drugih trgovcih, ljudje so našli tudi to, da so bili pri prejšnjih prodajalcih na boljšem. Na drugi strani ljudem ni bilo mogoče kupovati pri temu trgovcu moke in pri drugem trgovcu na dolg jemati razne druge potrebščine.

Enako stoji s prodajo kruha; v Roveretu obstoji socialistična pekarna: Občina Sacco hoče iz prodaje kruha vleči dobiček tako, da proda monopol na onega, ki največ dá. Občina vzdigne na ta način nekaj davek. Ta monopol na prodajo kruha pridobila si je za 11.000 K socio-demokratska zadruga, tako torej izven te zadruge v Sacco ne sme nihče kruha prodajati.

Vidi se, kaj te odredbe praktično pomenijo; stojijo na papirju ter so odredbe za letna poročila, a drugo nič. Če se že hoče nekaj storiti, morala bi se stvar drugače organizirati in sicer tako, da bi imela praktične prednosti. Ali se je to v resnici zgodilo?

Nič boljše, še veliko slabše stoje razmere v Rovinju. Zavijalke kot prejemalke imajo iste pritožbe ter se enako postopa z njimi kot s tovarišicami v Sacco.

Vkljub temu, da je v Rovinju čez 1000 oseb zaposlenih, je nastavljen le en bolniški oče. Delavstvo zatorej s polno pravico zahteva, da se nastavi eno bolniško oskrbnico.

V zavijalnici so zaposleni trije delavci in 14 delavk. Moški izgubijo skoraj vsak dan dve uri s prevažanjem izgotovljenega blaga. Pred mesecem se je izjavil ravnatelj sam, da to delo ne spada v njih področje, vendar pa tozadevno ni nič storil. Ker v tovarni ni nobenega papirnega rezalca, morajo si zavijalci papir sami rezati. Če k temu še ena ali več delavk ne pride na delo, imajo druge izgubo; tako pride, da delavke marsikateri dan zaslužijo le po 60 vin.

Rezalci tobaka zahtevajo izpremembo v plačilu. Plačan dobijo le rezani tobak, za odpadke nič. Ljudje hočejo, da se delo plača po teži surovega tobaka.

Naravnost škandal pa je, kako se v Rovinju postava in delavni red spoštuje. Tam se namreč prav pridno **ob nedeljah dela posebne ure. Skoraj neverjetno.** Ne le morda, da se eno nedeljo izgotovi jako nujno delo, ampak celi oddelki delajo skozi mesece, ob nedeljskih dopoldnevih na ukaz ravnateljstva. Ravno tako je s čezurnim delom. Ena in pol ure čez čas je že postala navada. Kje so vse one govornice od skrajšanja delavnega časa, zvišanja plače itd. Mesto da se delavni čas skrajša, plače zvišajo, se pusti čez ure delati, delati ob nedeljah in s tem se komaj doseže povprečna plača, katera je tam v navadi! Vprašamo: Ali sploh obstoji pre-

poved nedeljskega dela, katera velja za vsa tovarniška podjetja in tudi za c. kr. tobačne tovarne?

Tako nemoteno, kakor ravnateljstvo tukaj postopa, se godi povsod pri nas.

Za 8 nočnih čuvajev stoji v enem malem prostoru 6 postelji in vseh 8 mož ima 7 kožuhov. Ali morda v Rovinju ne poznajo zahtev, katere je delavec v higijeničnem oziru upravičen staviti?

Gospod pl. Kempf rekel je enkrat, da pri tobačni režiji ni treba nikomur eno uro zastoj delati. Takoj en zgled: Vratarjeva soproga v Rovinju je preiskovalka ter ima dnevne plače 1 K 40 vin., po šestih letih je dobila doklado od 20 vin. Ona dobi le za šest dni plačilo, ker pa uora radi nedeljskega dela tudi ob nedeljah opravljati službo, je oškodovana, ker za to delo ni nič plačana. Tudi za delo pri posebnih urah ni nič oškodovana.

Kako ravnateljstvo v Rovinju izpolnjuje naredbe generalnega ravnateljstva, kaže sledeče:

Vratar mora na plačilni dan med izplačevanjem stati na prostem. Poleti ni to nič posebnega, pač pa pozimi. Generalni ravnatelj pl. Kempf je ukazal ravnatelju, da se s primernim prizidkom temu odpomore. Ravnatelj se za stvar ni dosti brigal in ukaz je ostal — le ukaz!

Uradništvo je večinoma liberalno ter se ljubkuje z iredentovci in socialistnimi demokrati. Socialistni demokrati se protežirajo. Nek mlad, 18 let star »sodrug« je šele eno leto v tovarni, še začasno, a je že pri stroju in zasluži čez 20 K na teden, kar se od veliko starejših elavcev ne more povedati. Tovarniški zdravnik dr. Doblanič je liberalec. On vpraša pri sprejemanju, če je prosilec za vsprejem bel (liberalni), ali črn (krščanski). Neka delavka ni bila sprejeta, ker je njena teta že pred davnim časom umrla na neki bolezn! Če delavke priznajo, da so krščanskega mišljenja, se jih terorizira. Zahteva se od njih, da pristopijo k liberalcem, ker potem jim bo šlo boljše. Neka žena, katere mož je član krščanske organizacije, ni bila sprejeta z razlogom, ker je njen stric umrl približno pred 30 leti (!) na neki bolezn! Žena sama na sebi je močna in zdrava ter nikakor ne naredi utisa bolne ali slabotne ženske.

»Višji« ljudje imajo tamkaj z revnim prebivanjem lahko igro. S šolskim podnikom stoji jako slabo, stanovanjske razmere so neznosne, higijena je pa ljudem sploh neznan stvar. Stranišča so skoraj nepoznana, v največjih slučajih se rabi kot stranišče kak zabo, ki se potem izprazni v morje! . . .

Umrljivost otrok znaša po uradni statistiki 70%. Zgradba otročjega zavetišča

je nujno potrebna. V tamošnjem zavodu sester se preskrbuje povprečno 130 otrok. Subvencija, katero dobi ta zavod, znaša celih 600 K! Občina ne stori nič. Za enega otroka se mora plačati na teden 3 K. Veliko delavk je prisiljenih izstopiti iz tovarne, ker od svojega zaslužka ne morejo pokrivati stroškov za otroke. Pač razumljivo, če se pomisli, da morajo plačati za en liter mleka 36 vin!

Tobačna režija do danes ni še prav nič storila za olajšanje te bede. Čisto neznane ji te razmere gotovo niso, saj je obrtni nadzornik večkrat o tamošnjih razmerah poročal.

Sedaj ni za generalno ravnanje nikakega izgovora več. Generalno ravnanje sedaj vé, kako stvar stoji in je dolžno, takoj in energično od pomoči. Za enkrat pustimo stvar pri miru, ker bi bila vsaka kritika odveč. Samo to hočemo pripomniti, da teh razmer, katere smo tukaj navedli, nismo držali za mogoče. Sicer to še ni vse, toda za enkrat naj zadoštuje. Gospod generalni ravnatelj naj bi si prišel te razmere enkrat sam ogledati, potem bi gotovo posegel globoko v stvar!?

Razvoj delavstva po avstrijskih tobčnih tvornicah.

Po tobačnih tvornicah je delalo še 25,4% moških delavcev a leta 1858. le še 13,8%. Število delavcev tudi pozneje ni poskočilo. Delavke so v prvi vrsti sprejemali zaradi nižjih plač. Centralno ravnanje — glavnega ravnateljstva takrat še ni bilo — je ukazalo leta 1868.: Mesto odpadlih moških zavijalcev smodk naj se v bodoče sprejemajo zgolj delavke.

Ukaz se je natančno izvrševal. Važen je bil tembolj, ker se je prodalo vedno več smodk. To kaže tale pregled:

Leta 1873 delavcev 214, delavk 776; leta 1883 delavcev 148, delavk 787; leta 1893 delavcev 131, delavk 791; leta 1898 delavcev 111, delavk 804.

Če obrnemo to razmerje na tisoč, dobimo na 1000 oseb: Leta 1873 delavcev 589, delavk 21.331; leta 1883 delavcev 432, delavk 23.029; leta 1893 delavcev 437, delavk 26.577; leta 1898 delavcev 411, delavk 29.752.

Število se je pomnoževalo, ker se je izpreminjal tobakov konzum. Sledeča preglednica nam kaže, kako se je to godilo.

Izdelalo se je namreč leta 1848 534.000 kg smodk, 13.622.000 kg tobka in klobas, 2.053.000 kg duhana; leta 1873 5.529.000 kg smodk, 63.000 kg cigaret, 23.452.000 kg tobaka in klobas, 2.309.000 kg duhana; leta 1897 6.007.000 kg smodk, 2.267.000 kg cigaret, 24.076.000 kg tobaka in klobas, 1.404.000 kg duhana; leta 1907 5.809.304 kg smodk, 4.902.165 kg cigaret, 24.327.282 kg tobaka in klobas, 1.157.394 kg duhana. Za leto 1907 smo izpustili uvažane smodke.

Številke so v marsikaterem oziru zelo zanimive. Izpremenile so tudi in povečale dohodke tobačnega monopola. Izpremenilo se je pa tudi razmerje, koliko je napravil posameznik. Napravilo je leta 1873 5.592.000 kg smodk 23.090 delavcev, posameznik 244 v 60 urah tedensko; leta 1897 8.274.000 kg smodk 30.403 delavcev, posameznik 272 v 60 urah teden-

sko; leta 1907 10.711.469 kg smodk 29.731 delavcev, posameznik 360 v 52¹/₄ urah tedensko.

Še zanimivejše je pa, če primerjamo, koliko se je napravilo smodk. Napravilo je leta 1896 1.242.438.927 smodk 21.655 oseb, 57.374 kosov je napravila oseba v 60 tedenskih urah; leta 1898 1.394.701.961 smodk 23.480 oseb, 59.399 kosov je napravila oseba v 60 tedenskih urah; leta 1901 1.250.735.794 smodk 23.943 oseb, 52.238 kosov je napravila oseba v 54 tedenskih urah; leta 1907 1.226.262.980 smodk 22.603 oseb, 54.252 kosov je napravila oseba v 52¹/₄ tedenskih urah.

Navedene številke so velepučne. Dasi se je leta 1898 znižala delovna doba za tri ure, je napravila posamezna oseba 2000 smodk več kot prej. Leta 1901 se je znižalo izvršeno delo, a sprejeli so na novo 2000 oseb. Tudi leta 1907 se je zvišalo napravljeno delo kljub znižanemu delovniku.

Pri smodkah se mora seveda upoštevati tudi delo na strojih. A delo pri strojih je napornejše, kakor ročno delo. Zahteva tudi večjo pazljivost.

Številke dokazujejo, da znižanje delovnika ne škodujejo gospodarju. Samoobsebi umevno pa ne smejo biti plače slabe. Le dobro plačano delavstvo mora v polni meri vršiti svojo dolžnost.

Pregled.

Bautsch. No, to so pa lepe stvari! Naš ljubi »Tobačni Delavec« je že čisto obupal. — Če nas sedaj »próstomisleče mestno zastopstvo« z »kopičico junaških žen-sodruginj« ne reši, smo brez dvojbe izgubljeni! Prosim Vas, 14, reci štirinajst vozov, z romarji, se je odpeljalo na Cuckmantel v Šlezijo! Ni li to največji klerikalizem, najbolj črna rastlina, katero sta župnik iz Schönwalda in njegov mladi kaplan, zasejala? Dajte mi mir s takim delovanjem krščanskega društva. Na Cuckmantel se voziti! Komu le kaj takega v glavo pade? Naj bi bili ljudje rajše ostali doma v zelenih gozdovih svoje domovine, kakor da so dajali denar bogatemu klerikalizmu, naj bi rajše denar privoščili tamošnjemu žganjarju židu Karplus, kakor to store sociji, v svoj časni in večni blagor, zares, znali bi svoje verske čute bolj ublažiti! Ali to ni še vse, še več! Po naši železnici bi se teh 41 klm. prevozilo v štirih urah in ti ljudje se gredo na vozovih tako daleč voziti. Dajte mir s krščanskimi! Oni nimajo smisla za tovarniško koppel, za dom dojenčkov, za stanovniške razmere itd., to vse vé in zna le »kopičica junaških žen-sodruginj« in — »Tobačni Delavec«. Nebesom bodi zabobnalo, da nas »Tobačni Delavec« ne izroči na milost in nemilost »črni rastlini« frdamanega klerikalizma; če nas »Tobačni Delavec« ne reši, znamo se vsi skup peljati, po modri Donavi v »Črno morje«! B-r-r-r! To je že za obupati!

Firštenfeld. Da se poda gosp. ravnatelj Pesiak večkrat v cigaretni oddelek, je samoobsebi umljivo. Večkrat ga spremlja pri teh obhodih gospod oficial Piffel. Pri raznovrstnosti materijala se ne dá vedno lepo delo izgotoviti. Ako ima gospod ravnatelj kje kaj za pripomniti, se seveda takoj oglasi oficial Piffel: »Saj sem ji to jaz že včeraj povedal.« Mislimo, da se hoče ravnatelj poslužiti navade, ravnatelj Cimermanna s tem, da delavkam grozi, da bodo morale po 500 manj oddajati. To mislimo, ne bo tako lahko izpeljivo, kajti za to je čas že precej napredoval. V šestem cigaretnem oddelku izrazil se je gosp. ravnatelj, da se mora ta oddelek razpustiti. Škode pač zato ne bo. Seveda, mora imeti gosp. ravnatelj skrb, da pride ta oddelek v en primeren lokal. V celi tovarni ni prostora, kateri bi bil tako temen in nepripraven kot ravno ta. Pozimi morajo ljudje večkrat cel dan pri luči delati, poleti ako je malo oblačno istotako. Za ta oddelek — katerega delavstvo imenuje »Goasstall (hlev za

koze) — res ni škoda. Kaj pač morajo delavci za to, da so se gospodje vrgli ravno na ta oddelek?

Schwac. Dne 14. maja vršilo se je v tukajšni c. kr. tobačni tovarni slovesno okinčanje članov, kateri pripadajo že 25 let tovarniškemu gasilstvu. Ko se je na dvorišču tovarne gasilstvo postavilo v vrsto, je pozdravil gosp. poveljnik Schnabel došle goste. Navzoči so bili okrajni glavar, župan, požarni ravnatelj in uradništvo tovarne. Po pojasnilu o pomenu te kolajne in pozivu za nadaljne zvesto izpolnjevanje dolžnosti kot gasilci, je navdušeno zaklical gospod Schnabel trikratni »Hoch« na cesarja, kateremu so se pridružili vsi navzoči. Nato je razdelil kolajne, vsak slavljeneec dobil je tudi 10 K kot spominski dar. Za kolajne in za premije se je v prav toplih besedah zahvalil gosp. adjunkt Schnabel. Obdarovanih je bilo 46 mož.

Schwac. Dne 12. maja vršil se je redni občni zbor naše krajne skupine. Obisk je bil zadovoljiv, moral bi biti pa še boljši. Po blagajniškem poročilu in poročilu delavnosti govoril je gosp. kooperator Grün o raznih društvenih zadevah, za kar je želel burno pohvalo. — Tajnik tovariš Kuprian obrazložil je pomen organizacije, jasno in lahko umljivo. Tudi njegovo predavanje je bilo z navdušenjem sprejeto. Pri novih volitvah v krajno skupino so bili skoro enoglasno izvoljeni dosedanji odborniki. — V popolno zadovoljnost vseh udeležencev vršil se je 20. maja naš izlet, nakar se je sklenilo, prirediti jeseni še en izlet. — Pouk o stenografiji pričel se je 13. maja in ima 24 udeležencev. Preč. gosp. kooperator Grün vodi pouk in je s svojimi učenci prav zadovoljen.

Sternberg. Šoc. demokrati ne padejo nikdar nikomur v hrbet! 19. maja so baje imeli krščanski v Sternbergu zborovanje, v resnici se je pa isto vršilo 17. maja, ker je bilo prihodnji dan neko zborovanje v delavskem domu in tukaj se je tako hitro pozabil datum. Seveda, pri tej pozabljenosti se poročevalki ne more zameriti, če se je v njeni glavi vse kaj drugega kuhalo, kakor to, kar se je vršilo. Navajeni smo na zavijanje dejstev v temu listu, ali vprašati moramo vendar, če sociji nimajo nikogar več, kateri bi mogli poslati na kako zborovanje, kajti s takimi poročevalci zgolj sami sebe osmešijo. Radi priznamo, da ji je neznanka iz Hainburga pripomogla v to, da si je naš gost pridobil takoj veliko priljubljenost. Na poziv, naj se nam kaj poroča, je bilo stvarno govorjeno, seveda nemu socialdemokratu veliko preveč mirno, ali, sedaj proč s takimi nesramnimi lažmi o lepših in cenejših stanovanjih.

Ali ni govorila, da ni nikakih stanovanj za dobiti, da mora ona plačevati za sobo in kuhinjo 192 K, dalje, da so nastali od tega časa, odkar je zgrajena nova meščanska šola, novi davki na hiše in stanovanja, tako da se komaj spravi skupaj najemnino? Seveda hočejo vso krivdo navaliti krščanskim, ne spominjajo se pa, da so se leta 1908. dogodili taki slučajji, pri katerih bi mogli sami ob svoji blamaži zarudeti? Ponašajo se s tem, koliko so storili o stanovanjskem vprašanju, kje pa je kaj za videti? In potem se zatrjuje, da ne padejo nikomur v hrbet. Seveda so nekaj storili in sicer v kartonaži, kjer so sklicali neko zborovanje, med tem ko je že 14 dni prej bila odposlana prošnja na generalno ravnateljstvo glede preuredbe dela, za katero socialni demokrati niso storili niti enega koraka! Tudi pri tem zborovanju šteli so buče svojih ljubljencev, vendar jih ni bilo več kakor 10 do 7, pardon niti toliko, ampak samo 1, namreč sodruginja Schaal nastopila je kot gardedama. Potem govoril je neki Hiesel. Za žalostno slavo, katere baje poseduje, je moral sodrug en dijak, prostomislec Maks Tögel položiti svojo tedensko plačo na žrtvenik za mestne uboge. Vendar višek vseh nesramnih laži doseglja je trditev, da je zmerjal ravnateljna Pertsch-a.

Nobene besede ni bilo govorjene o prejšnjih razmerah, niti izgovorjeno to ime; kaj hočete s tem, Vi pl. pisarska duša, kaj hočete z Vašim

obrekovanjem, menda hočete zopet Vašim backom v Iglavi nekaj natveziti za smeh in kratek čas? Dvomili smo nad Vašim zdravim umom že takrat, ko smo Vas na cesti spoznali, ker niste mogli dovolj teči, ker se ni znalo, od katere strani pride ona, katero se je hotelo opljuvati. S tem delom ste si zopet pripomogli k čutu surovosti. Mi nimamo nič za zabavljati proti temu gospodu, tudi mu ne bomo naročili mačje podoknice!! Zakaj preobračate in zavijate besede, katere je govoril g. ravnatelj Schmidt k nekemu delavcu; v kakem smislu hoče sprejemanje izvršiti; si li hočete Vi tukaj skozi protekcijo narediti eno dobro ime? To bo najbrže Vaš cilj, saj se je 18. izrazila sodruginja Maier: »Če mi odtegnejo svoje zaupanje, to se pravi, če jaz v pisarni ne morem delati kar jaz hočem, potem moram svoje mesto odložiti!« Čujte, čujte! In vse, je ta miloba v srce dirnila. Kaj bi mogel gospod Hiesel o tej točki poročati — o ti slab razum! Le tako naprej! Vi se bojite, da enkrat zavzamemo sedež v bolniškem odboru, ali nikar se ne bojte, mi Vam privoščimo, da spravite letno 5000 K v promet, saj je rezervni fond padel »šele« na 39.000 K. In da se bo lahko več plačevalo, pričite za enkrat sodruga na visoke doneske. Dokažite Vi, kdo so bili oni, kateri so ob neki subvenciji za dr. Schöna nastopili glasno in surovo, niso li to bili Vaši lastni »sodrug«, kateri so se dobobra izkričali ter pustili iz oddelkov delavke vun klicati, z namenom jih predelati? Samo eno napako je imela ta stvar namreč, da je bila navada samostojno delati, sedaj pa se je pričelo s celim odborom obravnavati, kateri si je stavil dolžnost, ljudi o tem poučiti; toraj so bili oni razuzdanci, kateri so povzročili kraval. Nismo navajeni, da bi gledali, kako se zna kdo pred gospodi sukati, podložnega igrati, da pa v oddelku potem trdi, da se pred njim vse klanja! Dejansko se nad Vašim poročilom ne prestrašim, mi smo bili o vsem poučeni, kajti moč za pisanje takih člankov dobi se le pri vsakdanjih »sestankih«. Našega gosta iz Hainburga pa prosimo in želimo, da le ne bi dobil ob takih podlostih želodčni krč, kajti gotovo ni povsod navada, nabirati po oddelkih, da se nadomesti pol dneva. Na druge podlosti te rdeče cunjje odgovarjati, bi bilo pod našo častjo.

Cvitava. V ponedeljek 7. junija, vršilo se je v katoliškem društvenem domu dobro obiskano zborovanje tobačnega delavstva. Pri istem imel je prečastiti gosp. katehet Fritscher higienično predavanje. Izpolnila se je s tem že dolgo goječa želja delavstva, katero je z veliko pazljivostjo sledilo govornikovim izvajanjem in zapuščalo zborovanje z željo, da bi se ta predavanja nadaljevala.

Ker je bil slučajno g. tajnik Hiesel iz Sternberga v Cvitavi navzoč in prišel k našemu zborovanju, pozvala ga je načelnica, naj nam kaj poroča o razmerah tobačne tovarne v Hainburgu glede na to, da se je g. Hiesel pred kratkim tam mudil. Nas vedno zanima kaj slišati od drugih tobačnih tovarn. Z veseljem nam je ustregel g. Hiesel ter poročal o raznih dobrodelnih napravah tamošnje tobačne tovarne, tudi od tankaj že skoraj dograjenih delavskih stanovanj ter pozdravljal dejstvo, da se je naše tobačno delavstvo že toliko zavzelo in storilo korake, da odpomore tej bedi. H koncu poudarja govornik, da je imel priložnost, prepričati se v nekaterih tobačnih tovarnah o delavskih razmerah, pri tem je opazil posebno to, da samo tam, kjer se more delavstvo izkazati s krepko organizacijo, slednje tudi o boljših delavskih razmerah živi. Zatoraj je dolžnost, se organizirati in priklopiti krščanski organizaciji. Kajti načelo socialnih demokratov je, veliko upiti in nič delati, med tem ko krščanska organizacija stori vse, kar je v njeni moči, da pripelje delavstvo do boljše bodočnosti. Nato se načelnica zahvali govorniku in po obravnavi še nekaterih tovarniških in krajevnih zadev, zaključil zborovanje.

Delavske drobtine.

III. zvezino zborovanje zveze kršč. tobačnih in cigarnih delavcev Nemčije vršilo se je v času od 30. maja do 1. junija Heidelbergu. Kot zastopnik kršč. tobačnega delavstva avstrijskega prisostvoval je zborovanju tovariš Ullreich. Zborovanje se je jako lepo razvilo, sprejeti predlogi ne bodo ostali brez vpliva na daljni razvoj zveze. Poročati hočemo kratko o tem zborovanju, ker izide o njem v nedoglednem času prinese tiskan zapisnik. Trgovinsko poročilo, katero je bilo prvič tiskano predloženo in je imelo kot prilogo zgodovinsko sliko razvoja zveze; zadnji je priložil predsednik tovariš Cammann. Iz njega pavzamemo, da je zveza o poročilni dobi, skozi razne neprilike nekoliko nazadovalo s številom članov. Veliko boljši bil pa je notranji razvoj zveze. Dohodki iz doneskov članov so se za več kot še enkrat zvišali, od 61.920 M 57 pi so se povzpeli na 135.496 M 94 pf. Skupno zvezino premoženje, katero je znašalo 31. decembra 1906 477.152 M, se je zvišalo ob koncu leta 1908. na 56.837 M 71 pf. Podpor štrajkujočim se je izplačalo 20.300 M 26 pf., (po prejšnjem poročilu 33.600 M 27 pf.). Stroški za pravno varstvo so se se zvišali od 402 na 1141 M, mrtvaščine od 409 na 1095 M. Prvič se je dovolilo bolniške podpore 5577 M in za podpore brezposelnim 376 M. V 91 slučajih plačilnega gibanja, pri katerem je bilo udeleženih 2278 delavcev, se je doseglo na zvišanju plač skupno 210 tisoč mark. Preje se je imelo to naziranje, da tarifne pogodbe za industrijo cigar ni moč vpeljati, temu nasprotno se poroča, da je že v 17tih podjetjih prišlo do take pogodbe. Na dnevnem redu je bilo več predlogov, tičočih se razširjanja podpor. V posvetovanje teh predlogov se je sestavil odbor, kateri je pa bil prisiljen, te predloge odkloniti, ker segajo veliko čez možnost.

Drugi dan se je porabil v posvetovanje najvažnejše dnevne točke. Celi dopoldan se je obravnavalo o vprašanju obdavčenja tobaka, kar je posebno važno za zvezo in celo nemško tobačno obrt. Referat: »Obrambeni boj, njega poduk in naše bodoče naloge«, prevzel je urednik zvezinega glasila, tovariš Rödlach. Referent obrazložil je vprašanje v obširni obliki in na razne načine.

Po živahni debati se je sprejela resolucija, v kateri stoji med drugim:

»Položaj tobačnih delavcev je jako žalosten, tako, da življenje istih veliko zaostaja za člani raznih drugih poklicov. Tobačna industrija je močno razširjena po okrajih na deželi, v katerih delavci imajo le malo ali nič industrielnega zasluga. Večji del nemških tobačnih delavcev je vezan na domačo rušo in si je tekom let pridobil malo premoženje. Obdavčenje tobačne industrije izza leta 1879. je omejilo število delavcev in znatno poslabšalo življenjski položaj tobačnih delavcev. Posledice pri novem tobačnem obdavčenju so neizogibne tembolj, ker je med časom decentralizacija veliko napredovala in se število delavstva več kot podvojilo. Socialno skrajno neugodni vpliv pokaže se pri vsakem novem obdavčenju tobaka, naj se to zgodi že v katerikoli obliki. Proti vrednostnemu obdavčenju tobaka, kakor je to sklenila finančna komisija, se obrača zvezin zbor posebno zato, ker je ta davčna oblika pripravna, da vedno vznemirja tobačno industrijo in postavlja v nevarnost delavce. Zvezni zbor obžaluje z vso strogostjo obnašanje nemškega tobačnega društva. Samoobsebi umevno je, da se mora davčna potreba države pokriti, vendar pa zvezin zbor ne more priti do prepričanja, da bi bilo to pokritje le na ta način mogoče, da se posamezno industrijo zaplete v take nesocialne posledice in izpostavi težki oškodbi široke delavske

kroge. Zvezin zbor se z muino prošnjo obrača na visoki državni zbor, da vsakemu novemu obdavčenju tobaka svoje potrdilo odreče.«

Nato je govoril tajnik Eichenlaub, in sicer: »Agitacija v našem obrtu s posebnim ozirom na deželne razmere.« Od 202 tisoč 572 v tobačni industriji zaposlenih delavcev in delavk je organiziranih približno 40.000, torej komaj 20%. Od ostalih 160.000 jih stoji pa velika večina na kršč.-nacionalnih tleh in te bi se lahko pridobilo k zvezi tobačnih in cigarnih delavcev.

Sklenilo se je dalje, da se sedež zveze premesti v Düsseldorf.

Zbor je pokazal, da je zveza posebno v svoji notranjosti močno napredovala in v kljub težkih bojov na vse strani junaško in neovirano hodila svoja pota, kakor bo to tudi v bodoče storila.

Stališče kršč. predilne delavske organizacije v Avstriji. 30. in 31. maja imela je zveza krščanskih predilnih delavcev Avstrije, — katera je vse kršč. predilne delavce organizirala, — na Dunaju svoje drugo zvezino zborovanje. Povodom tega zbora izdala je imenovana zveza 60 strani obsegajoče poročilo za leto 1907. in 1908. Poročilo nam nudi zanimiv vpogled v gibanje kršč. predilnega delavstva. V uvodu posebno povdarja poročilo, da so bili leti 1907. in 1908. za organizacijo jako različni. Leto 1907. stalo je še v znamenju visoke konjunkturo, katera je tudi zboljšala gospodarski položaj dalavstva in dala organizaciji priložnost, med tem časom pridobiti za delavstvo razne gospodarske in druge prednosti, ktere so obenem pripomogle do ojačenja organizacije. Koncem leta 1907. in skozi leto 1908. nastopili so gospodarski prekretni s svojimi posledicami, pri čemur je trpela organizacija, posebno so trpeli radi sitnosti in ukorov od strani delodajalcev razni organizirani delavci (posebno zaupni možje). Prekret prinesel je članom tudi omejitev produkcije, znižanje plač in odpust delavstva. Poročilo navaja, da je imela zveza leta 1907. sedemdeset krajnih skupin, leta 1908. so se povzdignile na 119 in sedaj jih štejemo 151, torej podvojeno. Število članov je bilo v letu 1907. 6166, 1908. 10.122 in 1909. 11.147 med temi 7002 moških in 4145 ženskih. Največji članski prirastek — 3946 — je bil torej leta 1907., med tem, ko je leta 1908. vkljub težkemu preketu še vedno znašal 1035. Skupnih dohodkov imela je zveza v obeh letih 185.783 K 40 vin., izdatkov 169.782 K 03 vin., od katere vsote je odpadlo v podporo stavkujočim 65.894 K 37 vin., bolniška podpora 8856 K 18 vin., brezposelna podpora 21.915 K 17 vin., pravno varstvo 1358 K 50 vin. radi šikaniranja izstopivšim članom 2440 K 21 vin., potnih podpor 281 K 80 vin., mrtvaščine 370 K, izredne podpore 92 kron. Skupne podpore znašajo 101.208 K 13 vin.

Pri raznih gibanjih podjetij je bila zveza v letu 1907. udeležena: 116krat z 8264 člani, od katerih je 68 z 6257 člani vodilo do boja. Od 56 stavk jih je končalo 35 uspešno, 17 deloma uspešno in 4 neuspešno. Leto 1908.: od 97 stavk je končalo 14 uspešno, deloma uspešno 12 in ena neuspešna. Zborovanj se je vršilo v obeh letih v posameznih krajnih skupinah skupno 4657, h katerim je odposlala centralna zveza 465krat govornike. Dalje se je priklopila zveza leta 1906. mednarodni zvezi kršč. predilnih organizacij.

Zvezin odbor, kateri je pokazal veliko udeležbo, je lepo in plodonosno končal. Sklenile so se preuredbe doneskov in podpor, kakor tudi cela vrsta drugih važnih sklepov.